

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП

© Кабусь Н. Д., 2018
<http://orcid.org/0000-0003-3665-8501>
<http://doi.org/10.5281/zenodo.2539366>

У статті обґрунтовано цілісну систему професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до сталого розвитку соціальних груп, яка реалізується в усіх видах діяльності у вищому навчальному закладі (навчальній, громадсько-виховній, практичній, науково-дослідній, самоосвітній) і забезпечує набуття студентами досвіду соціально-педагогічної діяльності в означеному напрямі, їхній вихід на рівень сталого розвитку й саморозвитку. Концептуально-цільовий блок системи визначає мету, провідні парадигми, методологічні засади підготовки майбутніх соціальних педагогів та працівників до сталого розвитку соціальних груп. Структурно-змістовий блок висвітлює зміст структурних компонентів готовності (мотиваційно-аксіологічного, компетентнісно-креативного, особистісно-рефлексивного). Технологічно-процесуальний блок відбиває реалізацію процесу підготовки майбутніх фахівців до сталого розвитку соціальних груп на професійно-мотиваційному, когнітивно-світоглядному, креативно-діяльнісному, рефлексивно-самотворчому етапах; відображає його програмно-змістове й навчально-методичне забезпечення в різних видах діяльності; педагогічні умови, що забезпечують ефективність функціонування системи (втілення ідеї сталого розвитку в змісті професійної підготовки майбутніх фахівців протягом усього періоду навчання, створення духовно насиченого розвивально-творчого освітнього середовища, посилення практичної спрямованості підготовки майбутніх фахівців, стимулювання студентів до самоорганізації й самоуправління власною діяльністю й розвитком, поглиблення професійної компетентності викладачів щодо забезпечення підготовки студентів у відповідному напрямі). У моніторингово-корективному блоці визначено критерії, показники та рівні, за якими здійснюється безперервний моніторинг і корекція процесу підготовки майбутніх фахівців до діяльності в досліджуваному напрямі.

Ключові слова: сталий розвиток; соціальна група; фахівці соціальної сфери; професійна підготовка; система.

Кабусь Н. Д. Система профессиональной подготовки будущих специалистов социальной сферы к устойчивому развитию социальных групп

В статье обоснована целостная система профессиональной подготовки будущих специалистов социальной сферы к устойчивому развитию социальных групп, которая реализуется во всех видах деятельности в высшем учебном заведении (учебной, общественно-воспитательной, практической, научно-исследовательской, самообразовательной) и обеспечивает приобретение

студентами опыта социально-педагогической деятельности в исследуемом направлении, их выход на уровень устойчивого развития и саморазвития. Концептуально-целевой блок системы определяет цели, ведущие парадигмы, методологические основы подготовки будущих социальных педагогов и работников к устойчивому развитию социальных групп. Структурно-содержательный блок освещает содержание структурных компонентов готовности (мотивационно-аксиологического, компетентностно-креативного, личностно-рефлексивного). Технологически-процессуальный блок отражает реализацию процесса подготовки будущих специалистов к устойчивому развитию социальных групп на профессионально-мотивационном, когнитивно-мировоззренческом, креативно-деятельностном, рефлексивно-самотворческом этапах; его программно-содержательное и учебно-методическое обеспечение в различных видах деятельности; педагогические условия, обеспечивающие эффективность функционирования системы (воплощение идеи устойчивого развития в содержании профессиональной подготовки будущих специалистов в течение всего периода обучения, создание духовно насыщенной развивающе творческой образовательной среды, усиление практической направленности подготовки будущих специалистов, стимулирование студентов к самоорганизации и самоуправлению собственной деятельностью и развитием, углубление профессиональной компетентности преподавателей по обеспечению подготовки студентов в соответствующем направлении). В мониторингово-коррекционном блоке определены критерии, показатели и уровни, в соответствии с которыми осуществляется непрерывный мониторинг и коррекция процесса подготовки будущих специалистов к деятельности в исследуемом направлении.

Ключевые слова: устойчивое развитие; социальная группа; специалисты социальной сферы; профессиональная подготовка; система.

Kabus N. The system of professional training of future experts of social sphere for sustainable development of social groups

The article substantiates the essence of the integral system of professional training of future experts of social sphere for sustainable development of social groups in various types of activities in a higher educational institution (educational, socio-educational, practical, research, self-education), which provides students with the experience of social and pedagogical activities in the specified direction, their access to the level of sustainable development and self-development has been developed. This system consists of four interconnected blocks: concept-target-oriented, structural-content, technological-procedural, monitoring and correction. The concept-target-oriented block of the system reflects the purpose, paradigm, methodological foundations of future experts of social sphere training for sustainable development of social groups. The structural-content block reveals the content of the expected readiness components: motivational-axiological, competence-creative, personal-reflexive. The technological-procedural block is represented by the technology of future social teachers training for

sustainable development of social groups (with stages: professional motivational, cognitive-ideological, creativity and activity-oriented, reflexive and self-creativity-oriented); the relevant teaching and methodological materials allowing for engaging students in different types of activities during the process of professional training as well as by the researched pedagogical conditions that ensure the effectiveness of the system (implementation of the idea of sustainable development in the content of professional training of future specialists throughout the period of study, creation of a spiritually rich developmental and creative educational environment, strengthening of the practical orientation of training of future specialists, encouraging students to self-organization and self-management by their own activities and development, deepening the professional competence of teachers in ensuring the training of students in the appropriate direction). The monitoring and correction block provides for continuous monitoring of the process of preparing future social teachers for sustainable development of social groups according to the criteria, indicators and levels of readiness to such activity.

Key words: *sustainable development; social group; specialists of social sphere; professional training; system.*

Постановка проблеми. Реалізація стратегії сталого розвитку людства, яка з огляду на дисгармонійність розвитку людини й суспільства, що спостерігається останнім часом, визнана одним із ключових завдань третього тисячоліття, можлива за умови об'єднання, консолідації зусиль різних соціальних груп – зокрема дітей, молоді, дорослих, сім'ї, громади, нації як ключових ланок забезпечення сталості в усіх напрямках суспільного розвитку, оскільки вирішення глобальних проблем людства не може бути досягнуте зусиллями окремих особистостей (Kabus, 2016). Проте нині означені групи самі не відрізняються гармонійністю власного існування. Значна кількість проблемних категорій, а також кризові явища, характерні для дітей, молоді, дорослих, сім'ї, громади як важливих спільнот, що становлять основну соціальну структуру суспільства й визначають вектор його розвитку, зумовлюють актуальність переведення соціальних груп на рівень сталого розвитку, під яким розуміємо стійкий гармонійний прогрес соціальної спільноти на засадах гуманізму, позитивної соціальної взаємодії та солідарності, здатності до само- і взаємодопомоги, самовідновлення й удосконалення, а також спільної продуктивної діяльності з метою покращення власного та суспільного буття.

Вагомий внесок у вирішення означених завдань можуть зробити фахівці соціальної сфери – соціальні педагоги, соціальні працівники, які, взаємодіючи у професійній діяльності з дітьми, молоддю, дорослими, людьми старшого віку,

сім'єю, а також представниками проблемних груп і «груп ризику», мають значні можливості для їх стимулювання до сталого прогресивного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічного профілю до різних видів професійної діяльності з представниками різних соціальних груп розкрито в працях О. Беспалько, Р. Вайноли, І. Зверєвої, І. Зимньої, А. Капської, Л. Міщик, В. Поліщук, О. Рацула, А. Рижанової, С. Харченка та інших учених. Воднораз проведені нами опитування студентів старших курсів, спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, соціальних педагогів загальноосвітніх навчальних закладів засвідчили, що вони не готові повною мірою до реалізації розвивального вектору соціально-педагогічної діяльності – зокрема, недостатньо усвідомлюють суть сталого розвитку, його закономірності, особливості управління сталим розвитком соціальної групи, провідні напрями, технологію соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, відчувають труднощі при проектуванні ефективних засобів, що сприяли б цілісному прогресивному розвитку їх представників. З огляду на це, підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до діяльності в контексті сталого розвитку відповідно до вимог і викликів сьогодення є завданням безсумнівної актуальності.

Метою статті є висвітлення системи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, соціальних працівників до соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп.

Виклад основного матеріалу. Ефективність підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до сталого розвитку соціальних груп як спеціально організованого, керованого процесу набуття студентами стійких світоглядних орієнтирів, сукупності знань і вмінь здійснювати суттєвий вплив на цінності, мотиви, переконання, волю, вчинки представників різних соціальних груп, здобуття студентами досвіду розробки й реалізації системи соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, що водночас сприяє сталому розвитку й саморозвитку майбутніх фахівців (духовно-моральному, особистісно-соціальному, професійно-творчому), забезпечується розробкою й упровадженням цілісної системи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів та працівників у досліджуваному напрямі.

З урахуванням особливостей соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп (Kabus, 2017, р. 111-112), а також з опорою на

дослідження В. Гриньової (Grynova, 2016), С. Золотухіної (Zolotukhina et al., 2018), І. Прокопенка (Prokopenko, 2016), Л. Штефан (Stefan, 2016) вважаємо, що така система є сукупністю концептуально-цільової, змістово-структурної, процесуально-технологічної й моніторингово-корегувальної підсистем (блоків) й характеризується взаємодоповненням навчальної, громадсько-виховної, практичної, науково-дослідної, самоосвітньої діяльності в досліджуваному напрямі, що забезпечує синергетичний ефект і гарантує набуття майбутніми фахівцями дієвої здатності реалізовувати розвивальний вектор соціально-педагогічної діяльності.

У *концептуально-цільовому блоці* відображено вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери відповідно до запитів сучасного суспільства, необхідності його переходу на засади сталого розвитку; представлено мету системи професійної підготовки, провідні парадигми (гуманістичну й парадигму гармонізації, що орієнтують освітній процес на набуття майбутніми фахівцями дієвої здатності сприяти формуванню стійкої гуманістичної спрямованості й особистісно-соціальної позиції представників різних соціальних груп); відповідні методологічні підходи, що забезпечують цілісність процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп.

Метою системи підготовки майбутніх фахівців є формування їхньої готовності до сталого розвитку соціальних груп. Будучи обґрунтованою, реалістичною, прогностичною, діагностичною і технологічною, відповідаючи суспільним пріоритетам та науковим парадигмам, широкому спектру соціальних і особистісних вимог, означена мета має системоутворювальну роль в педагогічній системі, обумовлюючи вибір змісту, форм, методів діяльності, особливості критеріальної бази оцінювання її результативності.

Концептуальними засадами підготовки майбутніх фахівців до сталого розвитку соціальних груп є сукупність методологічних підходів – системно-синергетичного, цивілізаційно-культурологічного, особистісно-соціального, діяльнісного, суб'єктно-вчинкового, ресурсного й компетентісно-креативного, що забезпечують цілісність означеного процесу. Так, системно-синергетичний підхід уможливорює розробку цілісної системи підготовки майбутніх соціальних педагогів до діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, яка характеризується взаємодоповненням різних видів діяльності в процесі професійної підготовки, що

забезпечує поступовий перехід студентів на рівень самоорганізації, сталого розвитку й саморозвитку. Цивілізаційно-культурологічний підхід, розкриваючи роль особистості, соціальної групи в динаміці цивілізаційних процесів, дає змогу проектувати зміст професійної підготовки, реалізація якого сприяє набуттю майбутніми фахівцями дієвої здатності розробляти переконливі засоби соціального виховання з метою розвитку суб'єкта як творця власного й суспільного життя. Особистісно-соціальний підхід є підґрунтям для формування стійкої особистісно-соціальної позиції майбутніх соціальних педагогів, їхньої готовності до гармонізації особистісно-соціального розвитку представників різних соціальних груп. Застосування діяльнісного й суб'єктно-вчинкового підходів забезпечує набуття майбутнім фахівцем досвіду діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, спрямованої на становлення їх представників як суб'єктів життєдіяльності й соціальних суб'єктів, які прагнуть виявляти себе через позитивні соціально значущі вчинки. Звернення до ресурсного підходу зумовлене необхідністю залучення ресурсів зовнішнього впливу (педагогічних, соціально-педагогічних, інформаційних, людських) для створення духовно насиченого розвивально-творчого середовища з метою активізації внутрішніх ресурсів соціального суб'єкта, його стимулювання до сталого розвитку. Компетентісно-креативний підхід є основою для проектування освітнього процесу, спрямованого на формування компетенцій майбутнього соціального педагога, його здатності до професійної творчості для ефективного здійснення професійної діяльності в контексті сталого розвитку.

Структурно-змістовий блок системи розкриває зміст структурних компонентів готовності майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп як стійкої інтегративної особистісно-професійної здатності, що ґрунтується на сформованих мотиваційних, теоретичних і практичних цінностях, значущих особистісно-професійних якостях фахівця й виявляється в активній творчій соціально-педагогічній діяльності зі сталого розвитку соціальних груп з урахуванням їхньої специфіки. Означена готовність характеризується єдністю взаємопов'язаних компонентів – мотиваційно-аксіологічного, компетентісно-творчого і особистісно-рефлексивного.

Мотиваційно-аксіологічний компонент готовності відображає наявність: стійкої професійної спрямованості майбутніх фахівців на діяльність зі сталого

розвитку соціальних груп на ґрунті усвідомлення її значущості, власної місії в забезпеченні процесів сталості розвитку особистості, соціальної групи, суспільства; стійкої системи цінностей у майбутніх соціальних педагогів та працівників, установки на формування цінностей сталого розвитку в представників різних соціальних груп. Компетентнісно-креативний компонент визначається сформованістю в майбутніх фахівців професійних компетенцій - системи знань (методологічних, теоретичних, технологічно-методичних) і вмінь (інтелектуально-дослідницьких, конструктивно-прогностичних, інформаційно-гностичних, навчально-методичних, рефлексивно-корекційних, комунікативно-стимулювальних, організаційно-управлінських), необхідних для діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, а також їхньою здатністю до професійної творчості, активністю в професійному самовиявленні під час навчання в університеті. Особистісно-рефлексивний компонент характеризується сформованістю значущих особистісно-професійних якостей (гуманістичної спрямованості, відповідальності, креативності, ініціативності, комунікативності, стійкої особистісно-соціальної та фасилітувальної професійної позиції) фахівця, розвиненістю стратегічного мислення, здатністю до професійної рефлексії. Саме на формування означених структурних компонентів готовності майбутнього фахівця спрямовується програмно-змістове і навчально-методичне забезпечення зазначеної системи.

Технологічно-процесуальний блок системи представлено технологією підготовки майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп (з етапами: професійно-мотиваційним, когнітивно-світоглядним, креативно-діяльнісним, рефлексивно-самотворчим), навчально-методичним інструментарієм забезпечення процесу такої підготовки в різних видах діяльності студентів, педагогічними умовами, що зумовлюють її ефективність.

При цьому професійно-мотиваційний етап технології спрямовано на: формування стійкої професійної спрямованості студентів на соціально-педагогічну діяльність зі сталого розвитку соціальних груп, системи цінностей і мотивів, стійкого інтересу до вирішення проблеми сталого розвитку засобами соціально-педагогічної діяльності; розвиток стратегічного мислення фахівців; формування дієвої установки на здобуття професійних знань і вмінь; здобуття майбутніми фахівцями первинного досвіду діяльності зі стимулювання до сталого розвитку дітей у складних життєвих обставинах під час волонтерської діяльності.

Когнітивно-світоглядний етап технології націлено на опанування майбутніми фахівцями системою теоретичних, технологічних, методичних знань, необхідних для здійснення такої діяльності, способами, прийомами, технологіями соціально-виховної, просвітницької, превентивної, корекційної, реабілітаційної діяльності в контексті сталого розвитку соціальних груп в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін; поглиблення професійного світогляду, зміцнення системи цінностей і переконань; формування стійкої особистісно-соціальної й фасилітувальної професійної позиції студентів. Метою креативно-діяльнісного етапу є розвиток системи професійних умінь і здобуття студентами досвіду діяльності зі сталого розвитку різних соціальних груп у процесі практичної, науково-дослідної, громадсько-виховної, волонтерської діяльності; розвиток їхньої здатності до професійної творчості як важливої умови ефективності соціально-педагогічної діяльності, формування установки на професійно-творче вдосконалення.

Рефлексивно-творчий етап технології орієнтовано на: поглиблення, узагальнення й систематизацію, творче застосування знань і вдосконалення професійних умінь, вироблених на попередніх етапах; формування здатності розробляти й реалізовувати цілісну систему соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку різних соціальних груп з урахуванням їх специфіки; залучення студентів до активної пошукової, творчої, науково-дослідницької діяльності з метою розробки і реалізації власних програм і проектів, створення соціальної реклами для стимулювання до сталого розвитку представників різних соціальних груп; подальший розвиток стратегічного мислення й формування стійкої рефлексивної позиції студентів як здатності до рефлексивного осмислення дійсності, спроможності до передбачення й прогнозування, самооцінки власної готовності до професійної діяльності в контексті дослідження, визначення перспектив подальшої роботи в цьому напрямі; екстеріоризацію професійно-творчих досягнень студентів.

Навчально-методичний інструментарій, а саме комплекс засобів програмно-змістового й навчально-методичного забезпечення (збагачені за змістом програми професійно-орієнтованих дисциплін; програми й навчально-методичне забезпечення дисципліни «Методика організації соціальної роботи з різними соціальними групами», спецкурсу «Соціально-педагогічна діяльність зі сталого розвитку соціальних груп»; програми діяльності гуртка «Волонтер» для

підвищення якості й розширення змісту волонтерської діяльності й «Театру-студії соціально-педагогічної клоунади» як інноваційної форми підготовки майбутніх соціальних педагогів та нетрадиційної форми соціально-виховної й корекційно-реабілітаційної діяльності в контексті стимулювання соціальних груп до сталого розвитку; завдання до практикуму зі спеціалізації, практики в соціальних службах, дитячих оздоровчих таборах, закладах загальної середньої та вищої освіти) реалізації означеної технології в різних видах діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Педагогічними умовами, що забезпечують ефективність підготовки майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп, є: 1) створення духовного-насиченого розвивально-творчого середовища у вищому навчальному закладі з метою формування у майбутніх соціальних педагогів умінь створювати відповідне середовище в процесі професійної діяльності для активізації духовно-творчого, особистісно-соціального, суб'єктного розвитку представників різних соціальних груп; 2) втілення ідеї сталого розвитку в змісті вищої соціально-педагогічної освіти протягом усього періоду навчання, що забезпечує цілісність та безперервність процесу відповідної підготовки майбутніх фахівців на різних етапах їхнього особистісно-професійного становлення; 3) посилення практичної складової підготовки майбутніх фахівців через активне їх залучення до організації волонтерської, соціально-виховної діяльності в закладах соціального спрямування, що забезпечує здобуття досвіду професійної творчості, налагодження соціального партнерства для спільної діяльності в контексті сталого розвитку; 4) стимулювання студентів до самоорганізації і самоуправління власною діяльністю й розвитком (духовно-ціннісним, особистісно-соціальним, професійно-творчим), що забезпечує їхнє становлення як активних суб'єктів професійної діяльності в досліджуваному напрямі, здатних діяти в напрямі стимулювання до сталого розвитку представників різних соціальних груп з метою їх подальшого просування на рівень саморозвитку й самоуправління; 5) поглиблення професійної компетентності викладачів щодо забезпечення підготовки студентів у досліджуваному напрямі.

Моніторингово-корегувальний блок системи забезпечує постійний моніторинг, самомоніторинг і корегування (у разі необхідності) процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп за визначеними критеріями (мотиваційно-ціннісним,

компетентісно-творчим, особистісно-оцінним), показниками та рівнями. При цьому показниками мотиваційно-ціннісного критерію є: стійка професійна спрямованість на соціально-педагогічну діяльність, ціннісне ставлення до професійної підготовки до діяльності зі сталого розвитку соціальних груп, сформованість цінностей сталого розвитку. Показниками компетентісно-творчого критерію є: повнота й характер засвоєння системи методологічних, теоретичних і технологічно-методичних знань, необхідних для успішної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп; сформованість системи вмінь (загальнопедагогічних і спеціальних) здійснювати професійну діяльність у контексті сталого розвитку, характер вияву професійної творчості, активність у професійному самовиявленні. Особистісно-оцінний критерій визначається: характером виявлення значущих особистісно-професійних якостей, сформованістю стратегічного мислення, прагнення до професійного самовдосконалення на основі рефлексивно-оцінної діяльності, самооцінкою студентів щодо сформованості в них відповідної готовності. Досліджувана готовність виявляється на високому (продуктивному), середньому (реконструктивно-трансляційному) й низькому (елементарно-репродуктивному) рівнях, причому саме високий рівень готовності уможливорює ефективність соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп й відображає вихід самих фахівців на рівень сталого розвитку і саморозвитку (духовно-морального, особистісно-соціального, професійно-творчого).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, реалізація цілісної системи підготовки майбутніх соціальних педагогів та працівників до сталого розвитку соціальних груп, що являє собою сукупність підсистем (блоків): концептуально-цільової, структурно-змістової, технологічно-процесуальної, моніторинго-коригувальної й реалізується у всіх видах діяльності у вищому навчальному закладі, забезпечує організацію й управління професійним становленням майбутніх фахівців, їхній поступовий вихід на рівень самоорганізації й самоуправління власною діяльністю, набуття дієвої здатності розробляти й реалізовувати систему соціально-педагогічної діяльності зі стимулювання до сталого прогресивного розвитку представників різних соціальних груп.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є висвітлення результатів впровадження означеної системи у процес професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Література

1. Гриньова В. М. Модернізація національної освіти на засадах компетентнісного підходу: сутність і поняттєво-термінологічний апарат. *Рідна школа*. 2016. № 4. С. 20–24.
2. Золотухіна С., Башкір О., Жерновникова О. Етапи підготовки майбутніх учителів математики до педагогічної імпровізації. *Наука і освіта*. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2018. №4. С. 80-86.
3. Кабусь Н. Д. Стратегічні напрями підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах сучасних цивілізаційних викликів. *Новий колегіум*. 2016. № 4. С. 81–88.
4. Кабусь Н. Д. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до сталого розвитку соціальних груп: теорія і практика : монографія. Х. : Видавець Іванченка І. С., 2017. 416 с.
5. Прокопенко І. Ф. Технологічні уклади та сучасна освіта. *Рідна школа*. 2016. № 4. С. 14–18.
6. Штефан Л. А. Організація науково-дослідницької діяльності студентів провідних країн світу. *Педагогічні науки*. 2016. Вип. 66-67. С. 66-71.

References

1. Grynova V. M. Modernization of the national education on the basis of the competence approach: the essence and conceptual-terminology apparatus. *Native school*. 2016. No. 4. P. 20-24.
2. Zolotukhina S., Bashkir O., Zhernovnykova O. Stages of Training Future Mathematics Teachers in The Field of Pedagogical Improvisation. *Science and education*. 2018. No. 4. P. 80-86.
3. Kabus N. D. Strategic guidelines for the training of future experts of social sphere in conditions of modern civilization challenges. *New Collegium*. 2016. No. 4. P. 81-88.
4. Kabus N. D. Future Social Teachers' training for the Sustainable Development of Social Groups: Theory and Practice: Monograph. Kh.: Publisher Ivanchenko I. S., 2017. 416 p.
5. Prokopenko I. F. Technological structures and modern education. *Native school*. 2016. No. 4. P. 14-18.
6. Stefan L. A. Organization of research activities of the students of the leading countries of the world. *Pedagogical sciences*. 2016. No. 66-67. P. 66-71.